

Mænd og kvinder i familie, samfund og politik

Den 31. maj 2004 offentliggjorde Troslærekongregationen en tekst med titlen *Brev til Verdens Biskopper om Samarbejdet mellem Mænd og Kvinder i Kirken og i Verden*. Med udgangspunkt i dette brev fremhæver artiklen nogle konkrete samfundsmæssige implikationer af det menneskesyn, som brevet ikke mindst baserer på Bibelens lære.¹

Af Janne Haaland Matlary²

Brevet til verdens biskopper med titlen *Samarbejdet mellem Mænd og Kvinder i Kirken og i Verden*³ understreger ligheden i menneskelig værdighed og samtidig også den fundamentale forskel mellem kønnene. De er ét og lige med hensyn til menneskelig værdighed og som personer, og dog er de forskellige i en meget dybere forstand end den blot biologiske; "deres ligeværdighed som personer er virkeliggjort som en fysisk, psykologisk og ontologisk komplementaritet".⁴ Grundlæggende er det således, at de har den samme værdighed som personer, men forskellen er også grundlæggende – og den er ikke kun fysisk, men også ontologisk.⁵

Hvori består det kvindelige?

Med hensyn til kønnene stikker denne kristne antropologi meget dybere end den simple biologiske *reduktionisme*, som nogle står for, eller end den sociale *konstruktivisme*, som mange bekender sig til.⁶ Den kristne antropologi giver svar på et spørgsmål til lodsen om, hvordan man kan styre mellem på den ene side en biologisk determinismes *Scylla* og på den anden side det *Charybdis*, som består i en konstruktivisme, der har bredt sig i samtiden. Kristne såvel som ikke-kristne burde derfor sætte sig grundigt ind i den rige og dybe antropologi mht. køn, som findes i katolicismen, med hen-

¹ Denne artikel er den 10. november 2004 bragt i Vatikanets avis, l'Osservatore Romano, som en kommentar til Troslærekongregationens brev til de katolske biskopper i verden om samarbejdet mellem kvinder og mænd i samfund og kirke. Artiklen er oversat fra engelsk af Erling Tiedemann.

² Janne Haaland Matlary er professor i international politik på Institut for Statsvidenskab på Oslo Universitet. Hun er medlem af Det pavelige Råd for Retfærdighed og Fred, rådgiver for Det pavelige Råd om Familien. Hun var endvidere medlem af Vatikanets delegation til De forenede Nationers Verdenskongres om Kvinder i Beijing 1995. Janne Haaland Matlary har været sit lands viceudenrigsminister – og er mor til fire børn.

³ I det følgende nogle steder forkortet til *brevet*. Brevet foreligger i dansk oversættelse i form af artikel #1023 i catholica.dk. For at læse brevet: [klik her](#).

⁴ Brevet, 8

⁵ D.v.s. at der er tale om en væsensforskel. Red.

⁶ Ordet konstruktivisme bruges i flere forskellige sammenhænge. Den betydning, det har i denne tekst, fremgår af det følgende.

blik på at finde løsninger på påtrængende problemer inden for områderne familie og kvindepolitik. Den analyse, som findes i brevet til biskopperne, har noget nyt og lovende ved sig i en verden, hvor der ofte er blevet lagt for megen vægt på det biologiske i og med, at kvinder alene er blevet set på som nogen, der føder børn (og sådan betragtes de stadig i mange kulturer). Samtidig er visse kønsrollers karakter af noget konstrueret ligeledes er blevet overbetonet med det resultat, at kønsforskellen er gjort betydningsløs og reduceret til en blot og bar "social konstruktion". Sidstnævnte ideologi udgør et betydeligt problem i den vestlige verden i dag.

I katolsk antropologi komplementerer kønnene hinanden, ikke kun i biologisk betydning, men i henseende til livets totalitet. Således er forældre ikke kun biologiske fædre og mødre, men i en dyb forstand er de komplementære for deres børn. Denne forståelse går fuldstændigt tabt for dem, som alene henviser til en biologisk kønsforskel, og den afvises af sociale konstruktivister, som argumenterer med, at moderskab og faderskab kun er sociale roller, som kan dekonstrueres, og som derfor ikke er vigtige for barnets liv. Det sidste argument bruges af homoseksuelle lobbyer med sigte på at omdefinere den heteroseksuelle familie, hvilket ofte lykkes i takt med, at færre og færre forstår, hvorfor kønnene er forskellige.

Endnu mere fundamentalt er det at forstå, at relationen mellem kønnene – og faktisk kristenlivet selv – er målrettet mod én eneste ting, nemlig Kristi efterfølgelse gennem en given-sig-selv og en tjeneste af andre. For det meste realiseres dette ideal naturligvis ikke, og relationer mellem mennesker er præget af stridighed og konflikt; og dog er dette noget, som kan overvindes, lærer Kirken; derfor bliver idealet også ved at være normen. Kvinders specielle evne til at give sig selv under svangerskab, ved børnefødsler og i omsorg for børnene fremhæves yderligere som baggrunden for deres særlige kapacitet mht. denne given-sig-selv, som er essensen i selve det kvindelige. Den er også mønstret for sand kristen adfærd.

Som udgangspunkt indebærer katolsk lære om det kvindelige derfor, at kvinder har en særlig evne til at "humanisere" familien, men også samfund og politik – på betingelse af, at en sådan given-sig-selv optræder. Hvis en kvinde kan udleve denne given-sig-selv, dette liv i opmærksomhed over for andre, så burde hun have maksimal indflydelse på samfundet, og mænd burde se hen til hende for at efterligne hendes måde at vise kærlighed på gennem at have blik for andre. Samtidig med, at begge køn har del i evnen til som kristne at vise uselvsk kærlighed, så understreger Kirken, at kvinder har denne evne i kraft af moderskabet – og at moderskab ikke kun er noget fysisk.

I en situation, hvor en kvinde gennemlever sit kristne kald, betyder dette faktisk, at kvinder har en privilegeret plads i både Kirke, familie og samfund. Brevets analyse på dette punkt burde være pligtlæsning for alle, som tænker, at kvinder indtager en mere underordnet plads end mænd i kristendommen. Det er faktisk en kvinde, nemlig Maria, som er rollemodel for kristenlivet. For det moderne menneske består paradokset naturligvis i, at for en kristen er *magt* synonymt med *tjeneste*. Hvis en overvejelse om kvinders rolle i Kirke og samfund starter med en antagelse, at magt er identisk med beherskelse, så vil analysen snuble i starten. Jeg vil nedenfor vende tilbage til de implikationer, som dette har for feminismen.

Hvad indebærer denne antropologi nu for familien, for arbejdslivet og for politik?

Kvinders situation i dag

Historisk er kvinder i dag i en situation uden fortilfælde, i det mindste i Vesten, men i stigende grad også globalt: De er uddannede og arbejder professionelt uden for hjemmet. Lige siden begyndelsen af skolesystemet i Europa har Den katolske Kirke til stadighed lagt den største vægt på uddannelsen af piger og kvinder, og i dag er Kirken en af de førende inden for uddannelse også i udviklingslandene. Der er stadig stater, hvor piger nægtes skolegang og bliver diskriminerede på de mest horrible måder lige fra skamfering af kønsdele til tvangsægteskab i en tidlig alder. Fra sin tidligste begyn-

delse har kristendommen ligestillet kvinder og mænd på en hidtil uset måde – det gælder både i forhold til datidens jødiske og det romerske samfund. Uddannelse er det kraftigste middel, når det drejer sig om at ændre mønstret for traditionelle kønsroller, og kvindernes indtog i alle samfundets professioner og i politiske roller er sandelig ny – og i sandhed revolutionerende.

Årstallene for indførelse af kvindelig valgret minder os om, hvor sent – og efter hvor megen mistro og endog modstand – kvinder opnåede ligeret i politik. Finnerne gav som det første land kvinder valgret i 1906. Norge gjorde det i 1913, mens et stort land som Frankrig først gjorde det i 1946 og kantonen Appenzell først i 1986. Det er oprørende og chokerende at se, at halvdelen af menneskeheden har været udelukket fra samfundets politiske liv i mange tusinde år. I dag er kvinder imidlertid både politikere og professionelle på alle områder, ligesom flertallet af de studerende på mange universiteter er kvinder.

Alligevel diskrimineres de ofte, når det handler om konkurrencen om at opnå og bevare jobs, idet det ofte er mænd, der fastlægger standarden og fremstår som de eneste rollemodeller. Dertil kommer, at kvinder er ude af stand til at kombinere dét at have børn med en karriere uden for hjemmet: Faktisk er kvinder ofte tvunget til at vælge mellem moderskab og deres øvrige arbejde. Endelig er de, som går ind for at arbejde professionelt hjemme, ikke i stand til at realisere dette valg som følge af en skattepolitik, som tvinger begge forældre til at arbejde uden for hjemmet – sådan som det i realiteten er tilfældet i de fleste europæiske lande. I udviklingslandene er de problemer, som kvinder står overfor, endnu værre, idet kvinderne bærer ansvaret ikke blot for deres egen familie, men for hele landsbyfællesskabet; de arbejder derfor hele dagen, ofte i en situation præget af fattigdom og afsavn. "Hvis man uddanner en kvinde, uddanner man en landsby," lyder en afrikansk talemåde. Derfor sætter Kirken store kræfter ind på at uddanne kvinder, men de almindeligt udbredte problemer mht. fattigdom og helbred er stadig tilbage – og de afrikanske lande syd for Sahara "glemmes" i verdensøkonomien.

Grundlæggende principper for en "katolsk feminisme"

Jeg har her brugt betegnelsen *katolsk feminisme* for at understrege forskellen mellem denne model og så den almindelige "ligestillingsmodel" i feminismen, som vil blive diskuteret nedenfor. Imidlertid er *katolsk feminisme* en betegnelse, som ikke er strengt korrekt, for der eksisterer ikke sådan en separat katolsk feminisme – og der bør heller ikke gøre det. Katolikker har ikke et politisk program specielt for dem. Hvad der er katolsk, er universalt – uanset hvor omstridt det måtte være. Yderligere er der ingen grund til at udskille kvinder og lave en ideologi, kaldet feminisme, kun for dem. Vi taler om kvinder og mænd, ikke om kvinder alene. Derfor er min terminologi ikke særlige god, men den kan tjene et pædagogisk formål.

Hvilke råd finder vi i brevet til biskopperne, når det kommer til de praktiske og politiske implikationer af en katolsk, en "ny" feminisme?

Implikationerne af brevet antropologi er radikale: Som det siges, bør kvinder være i stand til at vælge at arbejde fuldtids i familien; kvinder skal ikke være tvunget til at vælge mellem et professionelt job uden for hjemmet og dét at have børn; og endelig står familien øverst i henseende til vigtighed, fordi samfund og politik så at sige er resultatet af familiens indsats. Dette syn på tingene vender op og ned på den sædvanlige magtbaserede analyse, og fastlægger statens og samfundets rolle som hjælpere i overensstemmelse med princippet om subsidiaritet: Familien er ikke statens "klient", men stat og samfund er afhængige af familien og dens arbejde med at opdrage moralsk sunde borgere.

Skal kvinder og mænd behandles på en ens eller en uens måde? Brevet er meget klart med hensyn til det faktum, at kvinder og mænd er forskellige; derfor skal kvinder ikke behandles, som om de havde været mænd. Det er et radikalt synspunkt. Den overvejende feminisme i 70'erne – sådan som

den var nået langt som politisk projekt i det Skandinavien, hvor jeg er født – har bygget på en forudsætning om ens behandling. Men diskrimination optræder ikke kun, hvis lige størrelser behandles forskelligt, men også hvis ulige størrelser behandles ens. Nutidens politikker for mænds og kvinders roller behandler ofte mænd og kvinder ens – og kalder dette lighed. Disse politikker har ført til mange forbedringer for kvinder i arbejdslivet, men det overordnede spørgsmål om forskel er ikke blevet taget i betragtning. Kvinder har opnået ret til at efterligne mænd, men er kommet til kort i henseende til at få gennemført en politik, som reelt tager i betragtning både moderskabet og dét forhold, at kvinder leder og arbejder anderledes end mænd, hvis de skal være tro mod det kristne ideal om et liv i tjeneste. Med dét mener jeg, at enhver kvinde kan imitere en aggressiv lederstil, hvis den er gængs i et firma, men kvinder bryder sig ikke om at være nødt til at fungere på den måde. Det er i almindelighed meget vanskeligt for en kvindelig leder at få sin autoritet respekteret på sine egne præmisser som kvinde. Og dog kan det lykkes - med erfaring og uddannelse. Det springende punkt er, at kvinder ikke skal være nødt til at imitere mænd, for de *er* ikke mænd: deres femininitet består ikke kun i moderskabet, men i meget mere end det.

"Ligestillings"-feminisme: Den udbredte model

Som det fremmeste eksempel på denne ligestillings-tradition har skandinavisk feminisme ganske rigtigt skabt adgang for kvinder til alle professioner uden for hjemmet og til det politiske liv; men den har samtidig gjort det umuligt for kvinder (og for den sags skyld for mænd) at arbejde hjemme, med børn og husarbejde. Det politiske projekt har i høj grad gået ud på at sikre, at kvinder ikke diskrimineres på arbejdsmarkedet, men har også drejet sig om en ideologisk afskaffelse af den traditionelle husmoder og af en "patriarkalsk" familiestruktur. Samtidig med, at man kan nyde et fuldt års betalt barselsorlov (og nogle ugers tvungen og betalt orlov for faderen), betragter skattesystemet ikke familien som en enhed, men ser kun på individuelle indkomster – hvad der gør det så godt som umuligt for en ægtefælle at arbejde hjemme. Betingelserne for moderskab er således glimrende – indtil barnet er et år gammelt. Derefter er den eneste fremkommelige "løsning" at placere barnet på en daginstitution.

Da kristendemokraterne introducerede en betaling til forældre, som ønskede at blive hjemme med deres børn – sædvanligvis moderen, en betaling, som svarede til det beløb, som staten yder i tilskud til en offentlig børneinstitution, lød der et ramaskrig fra socialistisk side: Kvinderne vil blive tvunget tilbage til kødgryderne! Feminismen bliver sat i bakgear! Det faktum, at mange mødre faktisk ønsker at blive hjemme hos deres børn, så længe de er små, var og er uacceptabelt.

Skønt den er udbredt som en model for den vestlige verden, især i Europa, er denne feministiske model klart utilstrækkelig. De ideer og trends, som i så henseende kommer fra Skandinavien, er vigtige som erfaringer. Brevet til biskopperne henviser til *holdninger* som den betydeligste hindring for at realisere de rigtige former for samarbejde mellem mænd og kvinder i nutidens samfund. Det er et vigtigt point: trends, mentalitet, fælles forestillinger dikterer meget, også når det drejer sig om politiske vilkår.

I Europa er disse holdninger i øjeblikket meget negative over for arbejde i familien, ja, de er imod familien som begreb. Det bratte fald i fødselsrater er et alarmerende faktum, som først nu begynder at påkalde sig en vis opmærksomhed fra dem, der skaber politikken – en opmærksomhed, som langt fra er tilstrækkelig til at have nogen virkning. Mens kvinder fortsætter med at udføre hovedparten af husarbejdet i tilfælde, hvor begge ægtefæller er udearbejdende, stilles de også over for diskrimination på arbejdspladsen, når de er gravide, idet de ofte mister deres job, især hvis der er tale om flere graviditeter. I tillæg til dét er der et klart skifte i holdningen til at have børn: de ses nu ofte som "objekter", helt på linie med den materialistiske holdning, som generelt er fremherskende i dag. Man ønsker sig et barn eller måske to, ganske som man ønsker sig andre ting her i livet. Men denne holdning er meget langt fra en katolsk forståelse, hvor børn ses som en gave til parret.

Yderligere bliver familiens heteroseksuelle identitet bestridt af homoseksuelle grupper, som opnår "familierettigheder" i land efter land, ligesom de fleste afskygninger af en feministisk tankegang anskuer familien som en undertrykkende og "borgerlig" institution. Den mest ringeagtede person i en sådan familie er naturligvis husmoderen, som forsømmer at kræve sine "rettigheder" til et liv uden for hjemmet, men bare tjener de øvrige familiemedlemmer med sit daglige arbejde. At "befri" kvinden fra husmoderens arbejde og alene fremstille arbejde uden for hjemme som relevant var et nøgletema i 70'ernes feministiske bevægelse.

De trends, som betyder noget her, er især følgende:

- rettigheder er noget, individer har; som en enhed har familien en radikalt vigende betydning;
- kun det arbejde tæller og har status, som giver magt og/eller penge.

Tendensen til individualisme er ekstremt omsiggribende, og den indebærer i den sidste ende, at familien ikke længere har relevans som politisk eller juridisk kategori. For blot at nævne et enkelt eksempel: Der er virkelig stor forskel mellem De forenede Nationers universelle erklæring fra 1948 om menneskerettigheder, som fastslog, at "familien er samfundets naturlige og grundlæggende enhed", og så den rettigheds-baserede individualisme mht. at få børn (en ikke-eksisterende menneskeret; kun børn har ret til deres forældre). Den rettigheds-baserede argumentation i moderne politik er også nu kommet på mode omkring familie og feministisk politik. Men hvis de eneste rettigheder, der kan eksistere, er individuelle rettigheder (uden forpligtelser), så er familien dømt til at bryde sammen.

Denne form for rettigheds-sprogbrug går hånd i hånd med feminismens magt-analyse. Her tæller familien og dens indsats overhovedet ikke i magthierarkiet. Den giver hverken penge eller magt, men er "kun" en tjeneste af andre. Hvad der tæller for denne tankegang, er, at kvinder skal have mindst 50 % af alle betydelige stillinger i samfundet, inklusive i politik. (Og siden mænd har været dominerende her i gennem så mange århundreder, skulle kvinderne måske have mere end 50 %). Kvoteringsystemer bliver til tider indført for at opnå dette.

Politisk fokuseres der på denne baggrund kun på sådanne politiske og arbejdsmæssige sfærer, som *ligger uden* for hjemmet. I realiteten er familiens liv ikke relevant for en magt-analyse, fordi det i bedste fald forhindrer kvinden i at udfolde sine talenter. At have børn bliver en hæmsko for hende i konkurrencen med mænd om attraktive stillinger. Det sker endog, at en arbejdsgiver spørger, om hun har børn? om hun har planer om at få nogen? – og i så fald hvor mange? Mænd får aldrig stillet den slags spørgsmål.

Det bør retfærdigvis nævnes, at både mænd og kvinder som forældre på det seneste viser større og større interesse i at få skabt balance mellem arbejde og familieliv og at genopdage betydningen af at have tilstrækkelig tid sammen med børnene og med hinanden. I nogle lande giver familiepolitikken mulighed for flextid, specielt for mødre med små børn, og for at planlægge livets faser, så man arbejder mindre – og det gælder også fædrene – mens børnene er små. Alligevel står det tilbage som et faktum, at udgangspunktet stadig er arbejdssituationen og ikke familien som sådan. Familien står som et "problem", man må forholde sig til, hvis man vil have tilfredse medarbejdere.

Når tingene alt i alt anskues gennem magtens og en påstået ligestillings briller, der kun ser mænd og kvinder under synsvinklen ligeberettigelse, så fremstår børn og familie som en hindring for, at kvinder kan realisere sig selv. Denne hindring kan så mødes med forskellige politikker, men der er tale om et totalt "negativt" syn på kvinden: hun er så at sige en "mislykket" mand. Manden bliver i den forståelse ved at være ene-model for både det professionelle arbejde og for politik, og hans familie og forpligtelser som far bliver aldrig talt med. Det faktum, at kvinder bliver gravide, føder, plejer og af natur har omsorg for deres børn – alt dette bliver en hæmsko for fuld "ligestilling", og det må der derfor gøres noget ved så langt, som det er muligt.

Denne type feminisme har som sin forudsætning, at manden er modellen også for kvinder: Vi imiterer mænds arbejdsliv og politiske liv, hvor alt, man kan håbe på er paritet mellem kønnene. Denne underliggende logik er en magts logik: Mænd og kvinder skal have lige adgang til ensartede privilegier.

"Katolsk feminisme" og dens implikationer

I modsætning til en "ligestillingsmodel" bygger en "katolsk feminisme" på meget anderledes principper. For det første er idealet for drivkraften i menneskeligt arbejde en tjeneste for andre. Dette er af den yderste vigtighed og indebærer, at magtfulde positioner i denne verden ikke altid er dem, de fleste som udgangspunkt betragter som sådanne. Kvinder er og mænd er ikke ens bortset fra i henseende til at være personer; tværtimod er de – som ovenfor diskuteret – forskellige i mere end i biologisk henseende. En mor og en far kan ikke substitueres, men de er komplementære. Det betyder, at moderens arbejde med børnene er af en meget speciel vigtighed, især mens de er små. Faderens komplementære stilling i forhold til hans børn er naturligvis også af dyb betydning, men det er moderen, som er nøglepersonen, så længe børnene er helt små. Hvordan ægtefællerne end deler arbejdet i hjemmet og med børnene imellem sig, så gælder det stadig, at dette arbejde er af den yderste betydning ikke kun for børnene, men også for samfundet.

Den tjeneste for andre, som forældre yder til deres børn, og som børnene dernæst lærer, forklarer, hvorfor familien kommer først i rækkefølgen efter vigtighed – hvor livsvigtige andre sfærer i livet end måtte være. Det er i familien, man elskes uden betingelser – det er måske kun her. Det er derfor i familien, man lærer, hvad kærlighed er. For eksempel kan politisk tjeneste – og ordet *minister* betyder *tjener* – kun blive en gentagelse heraf, hvis man har lært at elske på en uselvisk måde. Ellers bliver en politisk funktion til en stræben efter politisk magt – hvad der netop ofte er tilfældet. Den tydelige forskel mellem *tjeneste* og *magt* illustrerer netop, hvor radikal forskellen er mellem en katolsk feminisme og den aktuelle feministiske tankegang.

Familien er af central vigtighed: den er ikke en ophobning af individuelle præferencer, men en organisk enhed, samfundets grundlæggende og naturlige enhed, som det fastslås i alle de større menneskerettighedskonventioner. Ægtefæller har ingen ret til at få børn, hverken hver for sig eller som par, men hvis de har børn, så har disse til gengæld ret til at kende og blive opdraget af deres biologiske forældre – sådan som konventionen om børns rettigheder erklærer. Yderligere er mor og barn berettiget til en særlig beskyttelse fra statens side – atter i henhold til FN's erklæring om menneskerettigheder. Staten er også forpligtet til at understøtte familien og give den forrettigheder,

De klassiske tekster om menneskerettigheder opsummerer meget af dét, som katolsk feminisme indebærer: familien anerkendes for sin fremragende værdi for stat og samfund, og moderskab fremhæves tilsvarende. Familien skal beskyttes mod statslig indblanding samtidig med, at den skal være genstand for en særlig understøttelse fra statens side. Og allervigtigst: familien udpeges som samfundets grundlæggende enhed.

Samtidens feminisme er i bedste fald tolerant over for, at familien eksisterer – og i værste fald i krig imod den. Men der findes ingen feministisk model – bortset fra den katolske af slagsen, hvor familien ses som den grundlæggende enhed i samfundet og kommer først i rækkefølgen af vigtighed, forud for samfund og politik. Som jeg har påpeget, ser en "afbalancering" af arbejdsliv og familieliv i bedste fald disse to livssfærer som ligeberettigede, idet den i den forbindelse negligerer, at familiens betydning er den vigtigste. Men hvis alt afhænger af familien – det være sig gode borgere, gode arbejdsgivere, selve den moralske habitus i samfund og politik – er disse holdninger med bestemt ikke rigtige. *Anerkendelsen af moderskabets nøglerolle er kun mulig, hvis familien i bogstavelig forstand erkendes som samfundets grundlæggende enhed, som dets byggesten.*

Dette er imidlertid langt fra virkeligheden i dagens politik i Vesten. Da kristendemokraterne i Norge foreslog at sætte tal på de omkostninger, som en skilsmisseprocent på 50 har i henseende til sygdom og andre følger af brudte hjem, blev de øjeblikkelig beskyldt for diskrimination og for at ville gøre de fraskilte til synderbukke: Havde de måske mindre betydning for samfundets velfærd end dem, der forblev i ægteskabet? Kunne nogen sige, at deres børn var mindre lykkelige og harmoniske end andre?

At staten aktuelt kører i frigear i de fleste vestlige lande, idet den ikke længere står for, at familien er, hvad FN-erklæringen fortæller os den er, betyder, at familien som begreb forsvinder mere og mere som en politisk og lovgivningsmæssigt relevant kategori.

En katolsk feminisme har imidlertid som sit kerneprincip, at *familien kommer i første række*, når det drejer sig om betydning for den enkelte person og for samfundet. Mødre står forrest i dette arbejde, så længe børnene er helt små, men fædre har en anden, men lige så stor betydning. Heldigvis tager moderne familie- og arbejdsliv mere og mere fædrenes rolle hjemme hos børnene i betragtning, og moderne fædre ønsker at være sammen med deres børn i langt større udstrækning, end det traditionelt har været tilfældet. Arbejdstid må nødvendigvis passe sammen med familieliv – man kan ikke være sent på arbejde hver aften og samtidig være forældre.

En anden forudsætning for en katolsk feminisme har at gøre med begrebsparret *magt* versus *tjeneste*. Det indebærer, at et arbejde ikke kun er veludført, hvis det er det i professionel henseende, men at det også må være det i relation til formålet. Et arbejdes "vellykkethed" angår dets realitet i lyset af en kristen etik. At tjene andre er mere ædelt og mere kristent end at varetage sine egne interesser. I så henseende adskiller en katolsk feminisme sig komplet fra samtidens feministiske tankegang. Det er ligeledes klart, at arbejde forstået som tjeneste gør indsatsen i familien til noget ekstremt værdifuldt og vigtigt. Set på denne måde er arbejde mere end blot dét at løse nogle praktiske opgaver; det er også samvirke og fællesskab med andre. Derfor er der veluddannede kvinder være i alle fag, og sådan skal det også være.

Konklusion

I denne korte artikel har jeg kun været i stand til på enkelte punkter at berøre, hvor forskellig en 'feminisme' fremstår, når den baserer sig på en katolsk menneskeforståelse. Det har ofte slået mig, at de fleste aktuelle kommentarer og kritikken af kvinders rolle i Den katolske Kirke begår nøjagtig den samme fejlslutning som den feministiske kritik af familien. Men bygger man på, at det drejer sig om magt, er man sikker på at gå forkert. Vanskeligheden og udfordringen for en katolik ligger præcis i at acceptere og udleve kravet om uselvisk kærlighed og i at forstå, at dét er den slags magt, som Vor Herre talte om og lærte. Dette krav er naturligvis det samme for begge køn, og kønsforskellen har ingen betydning for nødvendigheden af at forstå dette og leve i overensstemmelse med det. Og dog har kvinder, som det skrives i brevet til biskopperne, et særligt forspring med hensyn til at gøre dette, fordi de har det privilegium at give liv gennem fødsel og tage sig af det komplet hjælpeløse barn.